

Hostitelská péče

Koncepční rámec
systémového ukotvení
v České republice

Pracovní skupina pod záštitou MŠMT a Nadace Sirius
říjen 2024 – duben 2026

Ministerstvo
školství, mládeže
a tělovýchovy

NADACE
SIRIUS

Ministerstvo
práce a sociálních věcí

Centrum
hostitelské
péče

SPOLUŽIVOT

Národní pedagogický institut
České republiky

nfvk

PROFESNÍ KOMORA
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ, z.s.

Proč to řešíme

- V roce 2025 žilo v zařízeních ústavní výchovy stále 6 366 dětí - u mnoha z nich se do zletilosti nepodaří návrat do rodiny ani náhradní rodinná péče
- Institucionální péče nedokáže nahradit **výlučný individuální a bezpečný vztah**, který je v dětství a dospívání kritický pro zdravý psychický vývoj
- Deficit dlouhodobých a bezpečných vztahů se naplno projeví ve chvíli odchodu ze zařízení a později v dospělém životě

Bez bezpečného vztahu roste riziko duševních potíží a rizikového chování, bezdomovectví, zadlužení nebo kriminality po odchodu do samostatného života.

Proč je individuální výlučný vztah klíčový

Bezpečná citová vazba (tzv. attachment) je vrozená základní potřeba dítěte, není to něco hezkého navíc.

V dospívání je nutnou podmínkou pro zdravý vývoj, především pro budování sebevědomí, identity a sociálních kompetencí.

- Bezpečná a výlučná citová vazba v dospívání funguje jako ochranný faktor proti depresím, úzkostem a rizikovému chování (Bowlby, Ainsworth, Allen, Waters).
- I nová bezpečná vazba získaná až v adolescenci má prokazatelně léčivý a ochranný efekt (Allen, Waters).
- Vztah s osobou mimo zařízení zásadně pomáhá úspěšnému osamostatnění (Výzkum SIMPLY5, NF Krok domů).

Co je hostitelská péče

- dlouhodobý, bezpečný a podporující vztah dítěte žijícího v ústavním zařízení s nepříbuznou osobou.
- plně dobrovolná činnost bez nároku na odměnu
- může mít mnoho různých podob, od krátkých setkání či procházek s dítětem až po několikadenní pobyty dítěte v domácnosti hostitele
- kontakt hostitele s dítětem je dlouhodobý a opakovaný a musí být pro dítě bezpečný.
- kompenzuje chybějící bezpečnou citovou vazbu; cílem není celodenní péče ani výchova

Hostitelská péče rozšiřuje dítěti síť vztahů mimo zařízení a poskytuje přijetí, zázemí a stabilní citovou vazbu.

Co hostitelská péče není

NENÍ náhradní rodinná péče *osvojení, pěstounská péče, poručenství*

NENAHRAZUJE rodiče ani zařízení *doplňuje, nikoli nahrazuje vztahovou síť dítěte*

NENÍ „pěstounství nanečisto“ *nesmí obcházet zákonný výběr náhradní rodiny*

NENÍ sponzoring ani jednorázové vycházky *jde o dlouhodobý vztah s konkrétním dítětem*

Hostitelem se nemůže stát příbuzný dítěte ani zaměstnanec zařízení, kde dítě žije.

Sedm principů hostitelské péče

01

Bezpečí

fyzické i psychické, přední hledisko

05

Plánování

v souladu s plánem ochrany dítěte

02

Participace a dobrovolnost

nikdy proti vůli dítěte

06

Pravidelná evaluace

průběžné, prospěšnost pro dítě

03

Dlouhodobost

stabilní, trvalý vztah

07

Partnerství

respekt, transparentnost, komunikace

04

Individuální přístup

podle potřeb konkrétního dítěte

**Potřeby dítěte mají vždy
přednost před potřebami
hostitele.**

Kritéria: dítě a hostitel

Dítě

- starší a rozumově vyspělejší děti, které dokáží pochopit smysl hostitelské péče (orientačně od 8 let);
- děti, u nichž se nepředpokládá návrat do jejich rodiny a není možné budovat pravidelný intenzivní kontakt s nikým příbuzným ani blízkým;
- děti, kterým se nedaří najít náhradní rodinu nebo které si nepřejí, aby jim byla náhradní rodinná péče zprostředkovávána;
- děti dlouhodobě umístěné v ústavní péči, za dlouhodobý pobyt se považuje doba delší než šest měsíců.

Hostitel

- bezúhonný a spolehlivý: věk min. 26 let, čistý rejstřík trestů i přestupků (od 2027 dětský certifikát);
- vztahově bezpečný a emočně stabilní: psychické i fyzické zdraví, emoční odolnost, ověřená motivace, bez závislostí;
- se stabilním prostředím: vyrovnaná rodinná, socioekonomická i bytová situace a bezpečná domácnost;
- připraven na dlouhodobý závazek a ochoten růst: připravenost na trvalý vztah s dítětem, na vzdělávání, reflexi a supervizi.

Jak hostitelská péče vzniká

Přes třetí stranu

Vztah vznikne přes pomoc specializované organizace ve spolupráci s OSPOD a zařízením. Organizace řeší nábor a přípravu hostitele.

Přirozeně

Vztah vznikne spontánně (např. během dobrovolnictví/doučování) a v určitém bodě se formalizuje na podnět zařízení.

OSPOD schvaluje hostitele pro dítě, souhlas dává vždy i samo dítě. Vztah se formalizuje smlouvou mezi hostitelem a zařízením.

Oba způsoby vzniku **vždy prioritně zohledňují potřeby dítěte** a vždy se potom průběžně vyhodnocuje prospěšnost vztahu pro dítě.

Proces vzniku přes třetí stranu

Zájemce o hostitelskou péči může využít podpory specializovaných organizací nejen pro proškolení a pomoc v komunikaci s OSPOD a zařízením, ale i později pro konzultace a podporu během trvání hostitelské péče.

Práva dítěte v hostitelské péči

Prospěšnost hostitelské péče pro dítě a jeho názor na ni pravidelně vyhodnocuje OSPOD i zařízení ve spolupráci s hostitelem.

● Bezpečí a podpora

- právo na fyzickou a psychickou nedotknutelnost (bez násilí, ponižování a trestů);
- právo říct „ne“ a kdykoli ukončit vztah bez pocitu viny, s podporou;

● Informace a názor

- právo na pravdu, srozumitelnost a dobrovolnost (bez falešné naděje na adopci);
- právo být slyšeno a spolurozhodovat o průběhu setkání;

● Podpora identity

- právo na vlastní styl, víru, zvyky a ochranu osobních údajů;
- právo na kontakt s rodinou podle jeho potřeb a na úctu ke své biologické rodině.

Legislativní ukotvení — doporučení

Dnes je hostitelská péče (HP) bez legislativního ukotvení.

To vede k nejednotnosti, právní nejistotě, obavám OSPOD a zařízení, a k nerovnému přístupu k dětem napříč ČR.

DOPORUČENO

Zákon o ústavní péči

Většina povinností leží na zařízení a jeho vedení. HP se stává jedním z typů specifické podpory dětí v ústavní péči. Nutno zajistit spolupráci SPOD a zařízení.

Další možnosti:

Zákon o SPOD

Role OSPOD je jen podpůrná; hrozí aplikace pravidel náhradní rodinné péče.

Zákon o sociálních službách

HP poskytují dobrovolníci, nejde o placenou registrovanou službu.

Zákon o dobrovolnictví

Mimo ochranu dětí jsou nutné i povinnosti zařízení (nejkomplikovanější varianta).

Shrnutí a výzva

Hostitelská péče má velký potenciál a výzkumy potvrzují důležitost výlučného bezpečného vztahu i v dospívání.

Bez systémového ukotvení hostitelské péče nejsme schopni ošetřit všechna rizika, a to především pro děti.

1 **Systémové ukotvení** *jasná definice a role aktérů*

2 **Jednotná pravidla** *bezpečí a rovný přístup napříč ČR*

3 **Podpora hostitelů** *průběžné provázení a vzdělávání*